

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Β' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ

ΚΑΙ Η
ΠΕΡΙΟΧΗ
ΤΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ
ΜΕΧΡΙ ΤΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Β' ΤΟΜΟΣ

ΣΕΡΡΕΣ 2013

ΤΖΟΥΛΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ-ΠΑΤΣΗ

Η ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Οι οικισμοί με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων του νομού Σερρών μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις κατηγορίες, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες ίδρυσής τους:

1. Υφιστάμενοι το 1923 (25%)
2. Σχεδιασμένοι μεταξύ 1920 και 1940 (50%)
3. Σχεδιασμένοι μετά το 1945 (24%)
4. «Αυθαίρετοι» μετά το 1970 (1%)

Η χωροταξική κατανομή των οικισμών αυτών αντανακλά την ιστορική τους ταυτότητα. Περιμετρικά στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές που οριοθετούν το νομό κατανέμονται οι παλιότεροι οικισμοί, ενώ κατά μήκος του ποταμού Στρυμόνα οι μεταγενέστεροι, που ακολούθησαν τα εγχειροβελτιωτικά και αρδευτικά έργα της πεδιάδας. Οι πιο πρόσφατοι αναπτύσσονται κατά μήκος των οδικών αξόνων ή σε θέσεις όπου αναμένεται κάποια ειδική ανάπτυξη. Η οικιστική δομή των αγροτικών οικισμών του νομού Σερρών μορφοποιεί τις ιστορικές συνθήκες ίδρυσής τους οι οποίες κυμαίνονται μεταξύ των υφιστάμενων «φυσικών» και των σχεδιασμένων «συστηματικών» διανομών της. Μεταξύ ακανόνιστων μορφών και κανονικών μορφών ή και συνδυασμού τους, οι οποίες αντιστοιχούν και στις αγροτικές δομές που περιβάλλουν κάθε οικισμό.

Στις τέσσερις διαστάσεις -στην αρχιτεκτονική- υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ των αρχιτεκτονικών στοιχείων κάθε κατηγορίας οικισμών. Οι ιστορικές συνθήκες συγκρότησης των αγροτικών οικισμών, οι οποίες αποτυπώνονται στο δομημένο περιβάλλον, αποτελούν το υπόβαθρο αξιοποίησης και προβολής της ταυτότητας και των ιδιαίτερων πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών. Η σύγχρονη εποχή διέπεται από τη διχοτόμο μεταξύ της μοντέρνας διεθνούς τάσης στην αρχιτεκτονική και της έμφασης στην παράδοση και στα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά κάθε τόπου. Θεωρείται ότι στη «μεταμοντέρνα-μεταπαραδοσιακή» εποχή ενισχύεται η ανάγκη του ανθρώπου για την ιδιαιτερότητα και την τοπική διαφοροποίηση, όπως αυτή προβάλλεται στο δομημένο περιβάλλον (ταυτότητα) κάθε τόπου.

1. Οικιστική εξέλιξη

Στο πλαίσιο της διαδοχικής προσάρτησης εδαφών στο σύγχρονο ελληνικό κράτος, τα όρια του νομού Σερρών ορίστηκαν το 1912 με τη Συνθήκη

του Neuilly. Το 1923 με τη Συνθήκη της Λωζάννης ο πληθυσμός του νομού αυξήθηκε κατά 64,54% και δημιουργήθηκαν νέοι οικισμοί για τους Έλληνες που προσέφυγαν στην περιοχή με τις συνθήκες ανταλλαγής πληθυσμού. Η αύξηση του πληθυσμού συνεχίστηκε και στο διάστημα του μεσοπολέμου κατά 24,76%, ενώ έκτοτε συνεχίζει, μέχρι τη τελευταία δεκαετία, να παρουσιάζει μείωση με μια μικρή αναλαμπή κατά τη δεκαετία του '50.

1.1. Αρχή του 20^{ου} αιώνα

Μέχρι τις αρχές του αιώνα υπήρχαν στην περιοχή 59 κεφαλοχώρια και 56 τσιφλίκια¹. Οι περισσότεροι κάτοικοι ζούσαν σε πολύ κακή κατάσταση και εγκατέλειπαν την περιοχή, με αποτέλεσμα να φτάσει στις αρχές του αιώνα η πυκνότητα του πληθυσμού να ανέρχεται σε 10 κατ./χιλ². Το ελληνικό στοιχείο επικρατούσε, αλλά υπήρχαν πολλές μειονότητες: Σλάβοι, Μουσουλμάνοι, Τσιγγάνοι, Βλάχοι² και Βούλγαροι³. Το περισσότερο πυκνοκατοικημένο τμήμα του νομού ήταν στους πρόποδες του όρους Μενόικιο, όπου τα χωριά με τον όνομα Νταρνακοχώρια παρέμειναν ελληνικά και κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας⁴. Κατά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο και την Β΄ βουλγαρική κατοχή η κοιλάδα του Στρυμόνα, υπέστη τεράστια καταστροφή, γιατί μεγάλο μέρος της περιοχής υπήρξε τόπος αιματηρών και καταστροφικών πολεμικών συγκρούσεων.

1.2. Περίοδος μεσοπολέμου

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, τονώθηκε ο ελληνικός χαρακτήρας του νομού και αυξήθηκε ο πληθυσμός, ώστε το 1926 η πυκνότητα να φτάσει τους 46,48 κατ./χιλ². Παράλληλα ξεκίνησαν υδραυλικά και αρδευτικά έργα για τον έλεγχο του ποταμού Στρυμόνα, ο οποίος πλημμύριζε και κατέστρεφε την πεδιάδα, με σκοπό την αύξηση της αγροτικής παραγωγής και την εξυγίανση της περιοχής.

1. Το 1917 η προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης με πέντε νομοθετικά διατάγματα (2466-2470), επέβαλε την διανομή 56 «τσιφλικιών» στους χωρικούς, που με τον αναδασμό που ακολούθησε, απέκτησαν ιδιόκτητη αγροτική γη.

2. Οι βλάχοι του Παγγαίου όρους μιλούσαν ελληνικά και «... σ' όλες τις ερωτήσεις για την ιθαγένειά τους, ήταν πιο Έλληνες από τους Έλληνες...» γράφει ο G. F. Abbot, στο βιβλίο του, *The tale of a tour in Macedonia*. Ο Μουσουλμανικός πληθυσμός, λόγω θρησκείας ήταν ξεχωριστός, υπήρξε όμως διαμάχη μεταξύ των χριστιανών Βουλγάρων και Ελλήνων για την ελληνικότητα ορισμένων χωριών, κατά την R. Yeager, *Refugee settlement and village change, 1912-1940*, σσ. 93-98.

3. *ibid*, σ. 98, ο N. Brailsford ο οποίος επισκέφθηκε την περιοχή το 1905 γράφει για τον τρόπο με τον οποίο «κατοχυρώνονταν» οι εθνότητες της περιοχής: *Macedonia its races and their future*: «Εάν σ' ένα χωριό προλάβαιναν κι έστελναν παπά και δάσκαλο βούλγαρο», γινόταν βουλγαρικό.

4. Σύμφωνα με τον Α. Φαθά, *Η λαϊκή ιστορία των Σερρών*, στην ίδια περιοχή ζούσαν κατά την αρχαιότητα οι Αγριάνες (πολεμιστές του Μ. Αλεξάνδρου), όπως αποδεικνύει τοπωνύμιο της περιοχής (αγριάνστα).

Η δημογραφική εξέλιξη στην περίοδο μεταξύ των δύο πολέμων αντανακλά το βαθμό εγκατάστασης του νέου πληθυσμού⁵ και την καλύτερευση των συνθηκών διαβίωσης. Οι οικισμοί αυξήθηκαν σε αριθμό και άλλαξαν όνομα και πολλές φορές θέση. Οι οικισμοί που σχεδιάστηκαν για τους πρόσφυγες τοποθετήθηκαν κυρίως στην πεδιάδα και τα σχέδιά τους εκπονήθηκαν από Έλληνες και ξένους αρχιτέκτονες⁶ της ειδικής διεθνούς Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.). Ελάχιστα από αυτά τα σχέδια εφαρμόστηκαν⁷, γιατί ανέλαβε το ελληνικό Υπουργείο Γεωργίας και ακολουθήθηκαν νέες μελέτες με ορθογωνικές χαράξεις διανομών. Οπου ήταν δυνατόν, οι νέοι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν σε εγκαταλεημένες κατοικίες, αλλά οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν σε νέους οικισμούς. Επιβλήθηκαν αλλαγές στη χρήση γης και η ανακατανομή της γης περιέλαβε την απαλλοτρίωση μεγάλων τσιφλικιών, ώστε να διανεμηθεί γεωργική γη στους πρόσφυγες και στους ακτήμονες της περιοχής. Ο κλήρος διαμορφώθηκε σε 2-3 εκτάρια και αυτός ο κατατεμαχισμός, ο οποίος ήταν μικρός και οικονομικά μη βιώσιμος οδήγησε αργότερα σε υψηλούς δείκτες μετανάστευσης. Τα αρδευτικά έργα που ξεκίνησαν το 1930, αύξησαν την καλλιεργήσιμη γη στην πεδιάδα, ενώ εγκαινιάστηκαν νέες καλλιεργειες και τεχνικές.

1.3. Περίοδος 1950 - Σήμερα

Κατά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, καταστράφηκε το 25% των οικισμών του νομού⁸, ενώ η καταστροφή συνεχίστηκε και μετά τον πόλεμο, με την εγκατάλειψη ορεινών κυρίως οικισμών κατά τη διάρκεια του εμφυλίου και τη μετανάστευση προς τα αστικά κέντρα. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, νέοι οικισμοί χωροθετήθηκαν στο νομό και παράλληλα επεκτάθηκε και εκσυγχρονίστηκε το οδικό δίκτυο.

Ελάχιστα είναι οι νέοι οικισμοί που δημιουργήθηκαν έκτοτε, με εξαί-

5. Οι παρακάτω αριθμοί δείχνουν το μέγεθος των αλλαγών στη Βόρειο Ελλάδα :

Αριθμός νέων νοικοκυριών	130.623
Αριθμός νέων οικισμών	1.407
Αριθμός μεγάλων ζώων	136.205
Αριθμός μικρών ζώων	118.917

Οι πρόσφυγες, ριζωσαν και οι περισσότεροι ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια καπνού, για πολλά χρόνια όμως παρέμειναν σε επίπεδο φτώχειας. Τα πέντε πρώτα χρόνια 20% των προσφύγων πέθαναν από ελονοσία: Α. Μπουατζόγλου, *Contribution a l' étude de l' economie rurale de la Grece*, σ. 39.

6. Στην έκδοση με τίτλο: *Αποσπάσματα μελετών, σχεδίων, συννοικισμών κ.λπ.*, έκδοση Υπουργείου Συγκοινωνίας - Δ/ση Δημοσίων Έργων, 1930, βρίσκονται δημοσιευμένα αυτά τα σχέδια.

7. Έγινε σύγκριση σημερινών αεροφωτογραφιών των οικισμών αυτών με τα σχέδιά τους και αποδείχτηκε ότι μόνο σε δύο από αυτούς και σε μικρό τμήμα εφαρμόστηκαν.

8. Σε σύνολο 20.172 οικοδομών, καταστράφηκαν 5.952 γράφει ο Κ. Δοξιάδης, *Καταστροφές των οικοδομών*, σ. 47.

ρηση ελάχιστα παραδείγματα «αυθόρμητης» μετακίνησης των κατοίκων, οι οποίοι εγκατέλειψαν ορεινούς κτηνοτροφικούς οικισμούς, για τόπους που προσέφεραν διέξοδο εργασίας (σύγχρονες απασχολήσεις της γεωργίας, της αγροτικής βιομηχανίας, των μεταφορών και των αγροτικών έργων).

Κατά την τελευταία δεκαετία παλιννοστούν ομογενείς και έρχονται μετανάστες, αποτέλεσμα των πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων των γειτονικών ανατολικών χωρών. Γίνεται προσπάθεια, οι νέοι αυτοί κάτοικοι να συμπληρώσουν τον οικιστικό ιστό υπαρχόντων οικισμών.

Επέκταση, συμπλήρωση και εκσυγχρονισμός του οικιστικού ιστού των υπαρχόντων οικισμών του νομού γίνεται τα τελευταία χρόνια με την αποκέντρωση αστικού πληθυσμού, ο οποίος παράλληλα συμπληρώνει τους νέους κλάδους απασχόλησης, εκτός της γεωργίας. Τα ιστορικά γεγονότα που προαναφέρθηκαν και οι πληθυσμιακές μεταβολές, διαφοροποιούν τη δομή και χάραξη των οικισμών και την αρχιτεκτονική τους.

2. Οικιστική δομή

Η εξέταση αεροφωτογραφιών στην περιοχή Σερρών, επιτρέπει τη διαπίστωση της εποχής δημιουργίας κάθε αγροτικού οικισμού.

Ο υφιστάμενος πριν το 1923 οικισμός και οι καλλιέργειες γύρω από αυτόν, βασίζονται σε φυσικές διανομές και ακολουθούν τα φυσικά χαρακτηριστικά της τοπογραφίας του εδάφους (εικ. 1).

Σε αντίθεση ο οικισμός που σχεδιάστηκε για την εγκατάσταση προσφύγων μετά το 1923 ακολουθεί συστηματικές διανομές, σε διάταξη ορθογωνικού καννάβου, όταν πρόκειται για διανομές του Υπουργείου Γεωργίας⁹, όχι μόνο για τον οικισμό αλλά και για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (εικ. 2).

Ο οικισμός, που σχεδιάστηκε μετά το 1945 ακολουθεί περισσότερο ελεύθερη διάταξη, από αυτήν του ορθογώνιου καννάβου, και τις περισσότερες φορές τοποθετείται κατά μήκος των εθνικών οδών (εικ. 3).

Ο «αυθαίρετος» οικισμός ακολουθεί τα φυσικά χαρακτηριστικά της νέας θέσης και έχει μορφή ανάλογη με αυτή του υφιστάμενου το 1923 αγροτικού οικισμού (εικ. 4).

3. Ιστορική ταυτότητα

Η χωροταξική κατανομή των αγροτικών οικισμών του νομού Σερρών, αντανακλά την ιστορική τους ταυτότητα. Περιμετρικά στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές που περιβάλλουν το νομό κατανέμονται οι παλιότεροι οικισμοί, ενώ στο κέντρο κατά μήκος του ποταμού Στρυμόνα οι μεταγενέστεροι, που ακολουθούν τα αρδευτικά έργα και τη σύγχρονη αγροτική ανάπτυξη. Οι πιο πρόσφατοι τοποθετούνται κατά μήκος των οδικών αξό-

9. Οι διανομές του Υπουργείου Γεωργίας σχεδόν χωρίς εξαίρεση δομούνται σε ορθογώνιο κάρναβο, Χ. Κουσιδώνη, *Η πολεοδομική φυσιογνωμία των οικισμών διανομής του Υπουργείου Γεωργίας*, άρθρο, σσ. 167-187.

ων ή σε θέσεις που αναμένεται κάποια ειδική ανάπτυξη.

Από πληροφορίες της Στατιστικής Υπηρεσίας, του Υπουργείου Εσωτερικών και εξετάζοντας αεροφωτογραφίες της περιοχής, προκύπτει το συμπέρασμα ότι από τους 136 οικισμούς, το 25% προϋπάρχει του έτους 1923, το 25% σχεδιάστηκε ειδικά για τους πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη το 1923, 25% χωροθετήθηκε προπολεμικά μεταξύ 1912 και 1940 και το υπόλοιπο 25%, μετά το 1945.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα, στους αγροτικούς οικισμούς, που υπάρχουν πριν το 1923 σκιαγραφούν την προέλευσή τους από την αρχαία, βυζαντινή και τουρκοκρατούμενη εποχή (εικ. 5). Οι νέοι οικισμοί που χωροθετήθηκαν με την προσάρτηση της Ελλάδας και μέχρι το 1940, κατανέμονται σ' αυτούς που σχεδιάστηκαν ειδικά για τους πρόσφυγες, αυτούς που στέγασαν διάσπαρτο πληθυσμό και αυτούς που χωροθετήθηκαν μεταξύ 1930 και 1940 (εικ. 6). Ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών των οικισμών χωροθετήθηκε με την καθοδήγηση του Γάλλου πολεοδόμου Ερνέστου Εμπράρ, καθηγητή του Ε.Μ.Π. και συμβούλου του Παπαναστασίου και του Βενιζέλου. Μετά το 1945 οι νέοι οικισμοί που αντικατέστησαν τους κατεστραμμένους και εγκαταλεημένους κατά τη διάρκεια του πολέμου, χωροθετήθηκαν για να εξυπηρετήσουν την εξέλιξη των συγκοινωνιών, των μεταφορών και των αγροτικών βιομηχανιών. Τοποθετούνται κατά μήκος του Εθνικού οδικού δικτύου. Ελάχιστοι αγροτικοί οικισμοί δημιουργήθηκαν στο νομό Σερρών χωρίς προϋπάρχον σχέδιο, από «αυθόρμητη» μετακίνηση κατοίκων από ορεινούς οικισμούς οι οποίοι μεταφέρθηκαν στα κτήματά τους, κοντά στην πεδιάδα. Στο σύνολο των οικισμών του νομού Σερρών το 83% αποτελεί οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων και οι κάτοικοί τους αντιπροσωπεύουν τον αγροτικό πληθυσμό του νομού. Από αυτούς το 33% έχει πληθυσμό μικρότερο από 500 κατ., το 33% έχει 500 έως 1.000 κατ., το 20% έχει 1.000 έως 1.500 κατ. και μόνο το 14% των αγροτικών οικισμών του νομού Σερρών έχει πληθυσμό που πλησιάζει τους 2.000 κατοίκους¹⁰.

4. Δημιουργία της ταυτότητας

Η ιδιαιτερότητα ορίζεται από μια σειρά ιδιότητες που σχετίζονται με τη μοναδικότητα, τη διαφορετικότητα, τη λειτουργικότητα και τη συνεκτικότητα ενός τόπου. Η λογική της τοπικής αρχιτεκτονικής ιδιαιτερότητας τοποθετείται στα πλαίσια της εξελικτικής θεωρίας¹¹ και ακολουθεί τη μεθοδολογία της. Η εξέλιξη της τοπικής αρχιτεκτονικής μορφώνεται κατά τη διάρκεια πολλών αιώνων και συνθέτει την ορατή οπτική οργάνωση κατά

10. Τζ. Θεοδωράκη-Πάτση, *Αγροτικοί οικισμοί*, σ. 65.

11. Η εξελικτική θεωρία στην ιστορία της αρχιτεκτονικής διαμορφώθηκε και διατυπώθηκε πολλές φορές και προσδιορίζει πολλές αντιλήψεις: την κλασική, του διαφωτισμού, τη ρομαντική, τη θετικιστική, την ανθρωπολογική και τη μοντέρνα: P. Oliver (ed.), *Enc. of vernacular architecture of the world*, 1998, vol. 1, σ. 36.

τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή παρατήρησης. Για την πιστοποίηση διαφορετικών τύπων ακολουθούνται τρία στάδια εξέλιξης.

- Αρχή: γέννηση της μορφής
Δημιουργία της υποδομής που θα δεχτεί τη μορφή.
- Διάρκεια: ροή
Εξέλιξη του αρχιτεκτονικού στοιχείου
- Τέλος: καταστροφή της υποδομής και υπερδομής

Στο νομό Σερρών η κύρια αρχιτεκτονική τυπολογία σώζεται σε μνημεία της βυζαντινής εποχής, της οθωμανικής και του νεοκλασικισμού. Η επόμενη εποχή βρίσκεται σε εξέλιξη και μόνον οι δομές, οι οποίες ενδεχόμενα θα πιστοποιήσουν ρυθμούς και θα διασωθούν σε επόμενες εποχές, τότε θα αναγνωριστούν ως ιδιαίτεροι τύποι.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε τόπου ορίζουν την ταυτότητά του που είναι αποτέλεσμα της ιστορικής του διαδρομής. Ιδιαίτερα τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά συντελούν στην πολιτιστική του φυσιογνωμία. Σε όλους τους τόπους οι διασταυρώσεις πολιτισμών ανά τους αιώνες δημιούργησαν αρχιτεκτονικούς τύπους. Στο νομό Σερρών η βυζαντινή και οθωμανική διαδρομή αποτυπώνεται στα μνημεία που κληρονόμησε ο 19^{ος} αιώνας και στις κατοικίες των αγροτικών οικισμών (εικ. 7, 8) που κληρονόμησε η περιοχή από την προηγούμενη εποχή.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα υπάρχουν λίγα παραδείγματα επίδρασης του νεοκλασικισμού στις αγροτικές κατοικίες (εικ. 9), ο οποίος αποτέλεσε διεθνές κίνημα του ευρωπαϊκού ρομαντισμού και το οποίο βρήκε οργανική συσχέτιση κατά την ανασυγκρότηση της Ελλάδας. Οι κατοικίες που σχεδιάστηκαν από το 1923 και έκτοτε ακολούθησαν τα πρότυπα σχέδια διαφόρων υπηρεσιών, μηχανικών και αρχιτεκτόνων¹². Στόχος των σχεδίων αυτών ήταν να διατηρηθούν τα γενικά αρχιτεκτονικά τοπικά χαρακτηριστικά, δηλαδή η ορθογώνια κάτοψη, η βεράντα και η τετράριχτη σκεπή. Στους οικισμούς μετά το 1945, προβλέπονταν πρότυπες κατοικίες βασισμένες στα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της περιοχής, αλλά δεν κατασκευάστηκαν παρά ελάχιστες με αποτέλεσμα να μην προσδιορίζεται σήμερα ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία. Μεταπολεμικά, οι κατοικίες που οικοδομήθηκαν σ' αυτούς τους οικισμούς άλλοτε μιμούνταν την παραδοσιακή μορφολογία και άλλοτε τα αστικά πρότυπα της εποχής, που εκδηλώνονται κυρίως με επίπεδη στέψη και με περιμετρικό μπαλκόνι στον όροφο (εικ. 10).

Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, η εξελικτική άποψη¹³ για την αρχιτεκτο-

12. Κ. Δοξιάδη-Ι. Βασιλείου-Σ. Κυδωνιάτη κ.ά. Τα παρακάτω σχέδια αποτελούν πρόταση του Ι. Βασιλείου στην μελέτη του *Η λαϊκή κατοικία*, σ. 53.

13. P. Oliver (ed.), *Enc. of vernacular architecture of the world*, 1998, vol. 1, σ. 2: πολλές είναι οι αντιλήψεις για τον τρόπο εξέτασης της τοπικής αρχιτεκτονικής, οι οποίες συνοψίζονται σε μεθοδολογίες έρευνας από διάφορους συγγραφείς. Αυτές οι μεθοδολογίες έρευνας της τοπικής αρχιτεκτονικής βασίζονται στην αισθητική, στην ανθρωπολογική, στην

νική, αποτέλεσε τον αντίποδα, στη διεθνοποίηση του νεοκλασικισμού. Στο τέλος του 20^{ου} αιώνα αντίστοιχα η ίδια άποψη ισχυροποιείται στον αντίποδα της διεθνοποίησης με έμφαση στην τοπική παράδοση και στην ανάδειξη της αρχιτεκτονικής πολιτιστικής παράδοσης κάθε τόπου.

Τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του νομού Σερρών είναι αποτέλεσμα της διαδρομής και της αλληλεπίδρασης της παραδοσιακής (εικ. 11), νεοκλασικής και μοντέρνας αρχιτεκτονικής σε χώρο ο οποίος βίωσε καταστροφές. Τα παραδείγματα αρχιτεκτονικής του 19^{ου} αιώνα που σώζονται είναι λιγοστά και τα παραδείγματα της επόμενης νεοκλασικής περιόδου ακόμη λιγότερα (εικ. 12). Στους οικισμούς του μεσοπολέμου σώζονται λίγα παραδείγματα νέο-παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, αλλά μετά τη δεκαετία του '50 η τάση της μίμησης των αστικών προτύπων και της πληθώρας των αρχιτεκτονικών στοιχείων και των υλικών, αποδόμησε την ιδιαιτερότητα του τόπου.

Στη σύγχρονη μετα-παγκόσμια/μετα-παραδοσιακή εποχή εμφανίζεται με έμφαση η ανάγκη διαφύλαξης και προβολής της ιδιαιτερότητας κάθε τόπου, η οποία ορίζεται από την ταυτότητα την οποία χαράζει η ιστορία στις δομές της (εικ. 13) και το φυσικό υπόβαθρο του περιβάλλοντος (εικ. 14).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- G. F. Abott, *The tale of a tour in Macedonia*, London, Edward Arnold, 1903.
X. Αλιβιζάτου, *La reforme en Grece du point de vue economique et social*, Paris, These de l' Universite de Paris, 1932.
N. Brailsford, *Macedonia its races and their future*, London, Methuen & Co, 1906.
S. J. Gould, *The structure of evolutionary theory*, Cambridge, Belknap Press, 2002.
Κ. Δοξιάδη, *Καταστροφές των οικοδομών*, Αθήνα, Υπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1946.
Τζ. Θεοδωράκη-Πάτση, *Αγροτικοί οικισμοί: Η περίπτωση του νομού Σερρών*, Αθήνα, Διδακτορική διατριβή, Ε.Μ.Π., 1997.
Α. Μπουατζόγλου, *Contribution a l'etude de l' economie rurale de la Grece*, These de l' Universite de Nabcy, 1931.
P. Oliver (ed.), *Enc. of vernacular architecture of the world*, 1998, vol. I, Cambridge, University Press, 1997.
R. Yeager, *Refugee settlemet and village change*, Doctoral decertation University of Pennsylvania, 1975.
Α. Ψαθά, *Η λαϊκή ιστορία των Σερρών*, Σέρρες, Ζύχναλη, 1976.
Υπουργείου Συγκοινωνίας - Δ/ση Δημοσίων Εργων, (επιμ.), *Αποσπάσματα μελετών, σχεδίων, συννοικισμών κ.λπ.*, Αθήνα, 1930.

αρχαιολογική και στην αρχιτεκτονική αντιμετώπιση. Δίνουν έμφαση σε πρότυπα συμπεριφοράς, συντήρησης, ανάπτυξης, οικολογίας, εθνολογίας, εξέλιξης, γεωγραφίας, ιστορίας, μουσειολογίας, φαινομενολογίας, αρχαιακής καταγραφής, χώρου, δομής, γέννησης και μεταμόρφωσης,

ABSTRACT

JULIA THEODORAKI-PATSI

THE EKISTIC STRUCTURE OF THE RURAL SETTLEMENTS IN SERRES PREFECTURE

The settlements with a population of less than 2,000 in Serres prefecture can be classified into four categories, according to the circumstances of their founding:

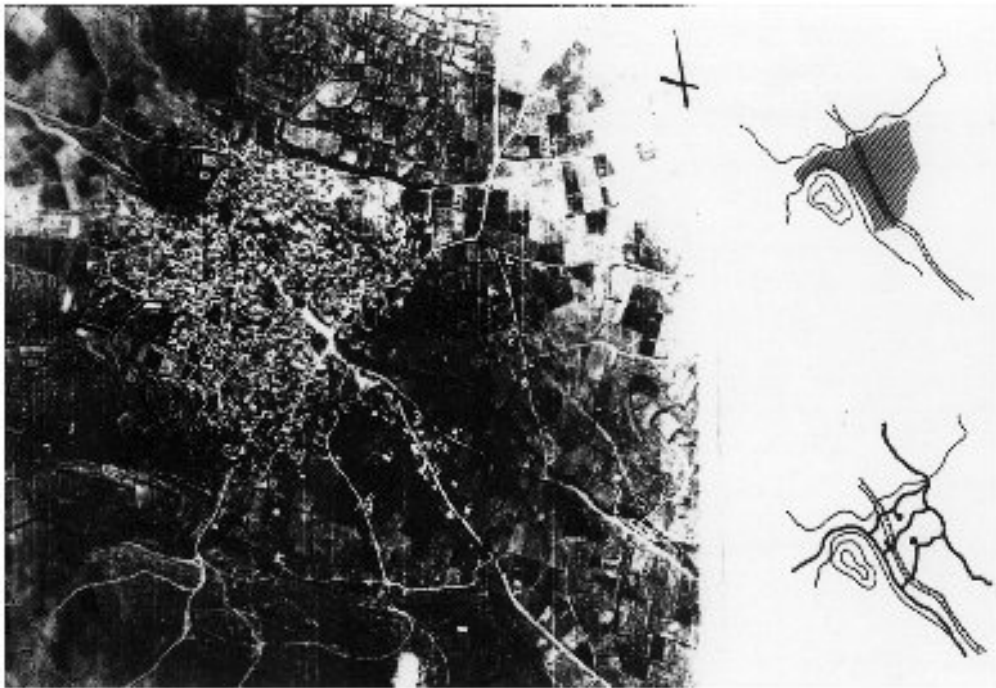
1. Existing in 1923 (25%)
2. Planned between 1920 and 1940 (50%)
3. Planned after 1945 (24%)
4. «Unscheduled» after 1970 (1%)

The spatial distribution of these settlements reflects their historical identity. The oldest ones are in the highland and semi-mountainous areas around the periphery of the prefecture, while the later villages that accompanied the land reclamation and irrigation works on the plain are built along the River Strymonas. The most recent settlements have developed along the main roads or on sites where some special development was or is anticipated.

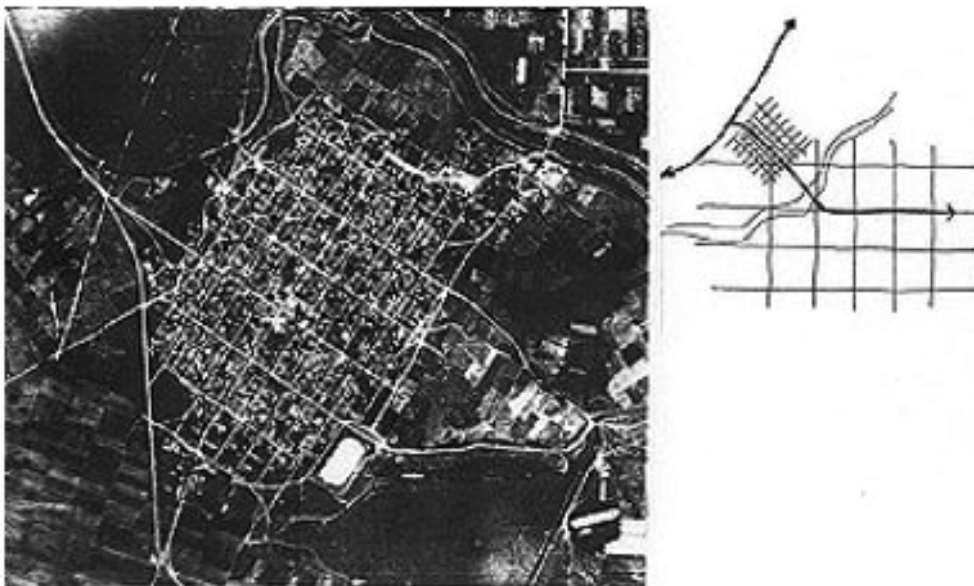
The ekistic structure of the rural settlements in Serres prefecture shaped the historical circumstances in which they were founded, which vary between its existing 'natural' and planned 'systematic' distribution; between irregular forms and regular forms or a combination of the two, which correspond to the rural structures that encompass each settlement.

In the four dimensions-in architecture-the architectural features of each category of settlement differ.

The historical circumstances in which the rural settlements were founded are reflected in the built environment and underlie their identity and their distinctive cultural characteristics.

Εικ. 1. Παράδειγμα υφιστάμενου οικισμού πριν το 1923:
Αεροφωτογραφία οικισμού, Νέο Σουδί.

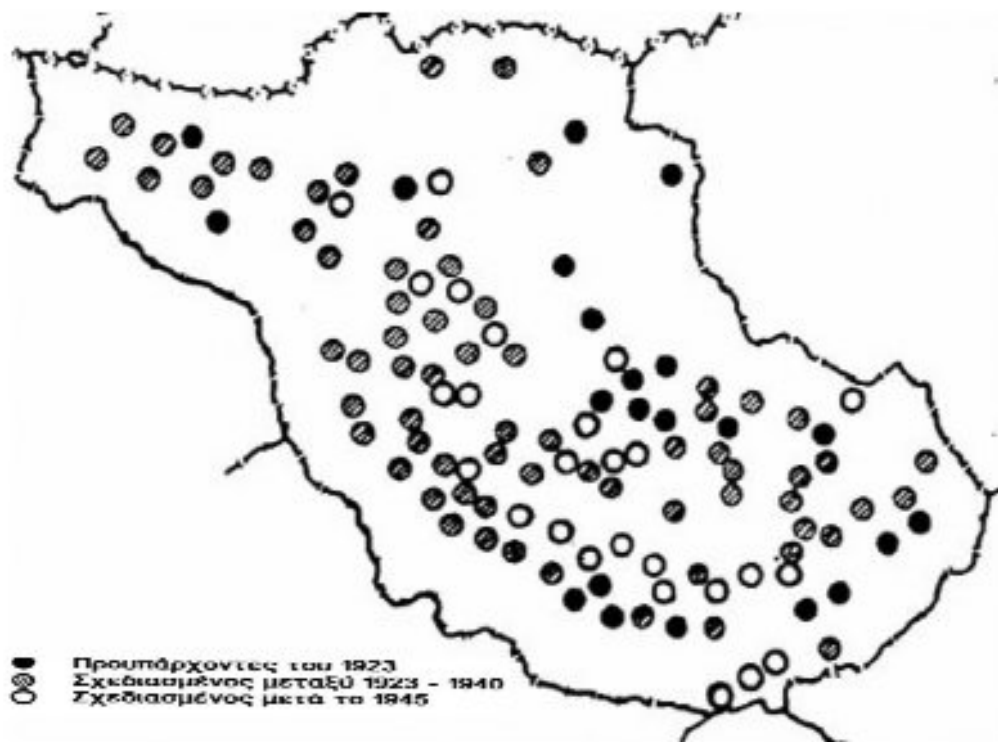
Εικ. 2. Παράδειγμα οικισμού σχεδιασμένου το 1923:
Αεροφωτογραφία οικισμού, Νέος Σκοπός.

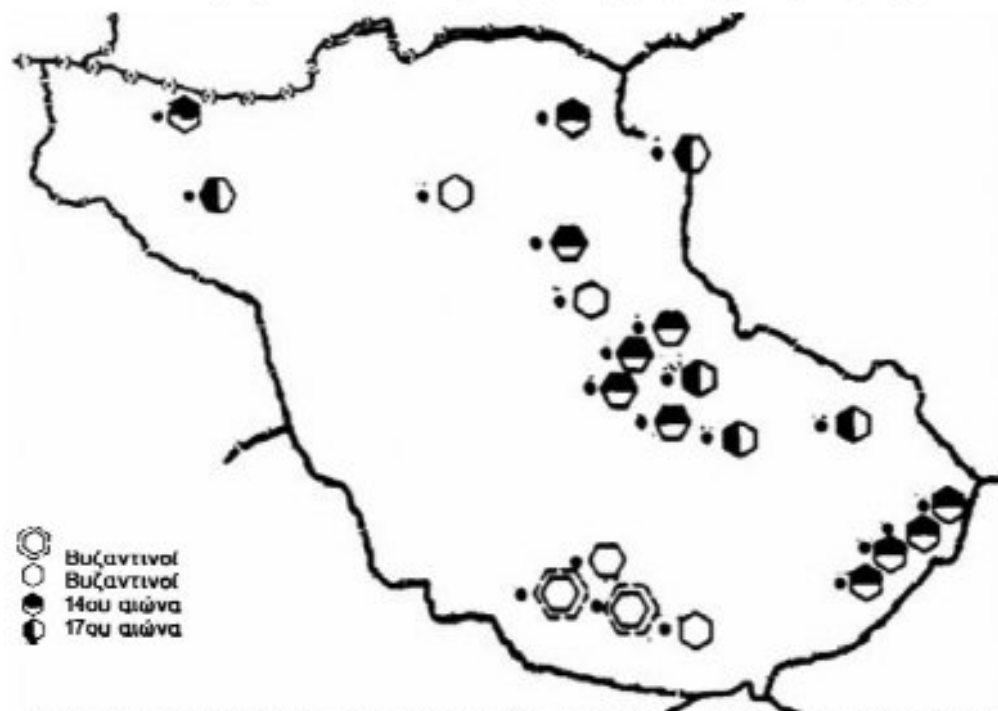
*Εικ. 3. Παράδειγμα οικισμού σχεδιασμένου το 1945:
Αεροφωτογραφία οικισμού Νέα Κερδύλλια.*

*Εικ. 4. Παράδειγμα «αυθόρμητου» οικισμού:
Αεροφωτογραφία οικισμού Νέα Κερδύλλια.*

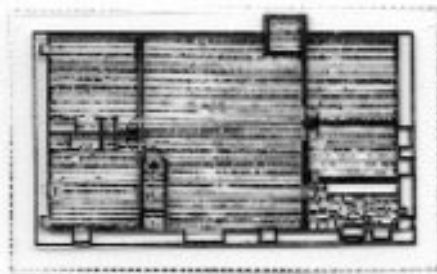
Εικ. 5. Χάρτης κατανομής οικισμών νομού Σερρών, σύμφωνα με τη θέση.

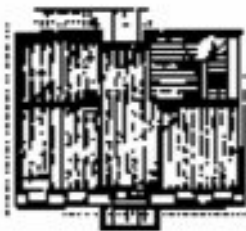
Εικ. 6. Χάρτης κατανομής οικισμών νομού Σερρών, σύμφωνα με την εποχή ίδρυσής της.

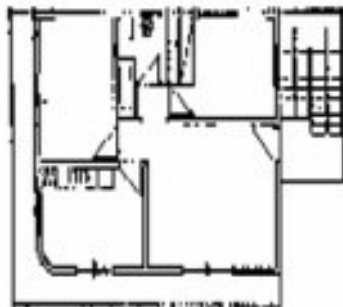
Εικ. 7. Κατοικία Μπουζι στο Ν. Σούλι.

Εικ. 8. Κατοικία Βλάχου στο Ν. Σούλι.

Εικ. 9. Κατοικία Δασκαλάκη στο Ν. Σούλι.

Εικ. 10. Κατοικία Δαράτση στο Ν. Σκοπό.

*Εικ. 11. Παραδοσιακά
αρχιτεκτονικά στοιχεία.*

Εικ. 12. Επίδραση νεοκλασικισμού στη συμμετρία.

Εικ. 13. Μακροδομή αγροτικών οικισμών.

Εικ. 14. Φυσικό περιβάλλον νομού Σερρών.

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ISBN: 978-960-86390-8-9